

В. І. Мельник

д-р біол. наук, проф., завідувач відділу природної флори
Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка

В. М. Баточенко

старший науковий співробітник НПП «Північне Поділля»,

С. О. Глінська

канд. біол. наук, доцент кафедри екології, географії та туризму
Рівненського державного гуманітарного університету

О. В. Присяжнюк

здобувач кафедри екології, географії та туризму
Рівненського державного гуманітарного університету

Я. В. Степанюк

лісничий філіалу «Кременецькі гори» заповідника «Медобори»

НОВЕ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ACONITUM MOLDAVICUM HASCG В УРОЧИЩІ СКИТ

Розглянуто географічне поширення і сучасний стан популяції *Aconitum moldavicum* Hascg. Проаналізовані місцезростання і вікова структура популяції виду в Кременецькому районі Тернопільської області. Враховуючи флористичне різноманіття, високу созологічну репрезентативність описаного урочища, для збереження популяції рідкісних і зникаючих видів рослин нами подано обґрунтування створення ботанічного заказника місцевого значення «Скит».

Ключові слова: *Aconitum moldavicum* Hascg, популяція, місцезростання, охорона.

**Meľ'nik V. I., Batochenko V. M., Glinska S. O., Prisyazhnyuk O. V.,
Stepanyuk Ya. V. New site of *Aconitum moldavicum* Hascg in the Skit grove**

The geographical spreading and contemporary state of populations of *Aconitum moldavicum* Hascg. have been considered in the article. The habitat sites and age structure of the species population in Kremenets district, Ternopol region have been analyzed. While taking into account the floristic variety rather a high sozologic representation of the site indicated and with the aim of safeguarding and preserving there populations of the rare and disappearing species of plants we have put forward the substantiation and ground of the creation of the botanic nature reserve "The Skit" of local significance.

Key words: *Aconitum moldavicum* Hascg, population, habitat, protection.

З метою збереження рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Тернопільської області і не занесених до Червоної книги України, рішенням Тернопільської обласної ради № 1192 від 1 червня 2011р. затверджено «Перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Тернопільської області», що нараховує 112 видів флори.

Охорона об'єктів рослинного світу, занесених до Переліку забезпечується шляхом:

- систематичної роботи щодо виявлення місць їх зростання, проведення постійного спостереження (моніторингу) за станом популяцій;
- пріоритетного створення на територіях, де вони зростають, системи заповідних та інших об'єктів, що особливо охороняються;
- сприяння природному відновленню їхніх популяцій, інтродукції та реінтродукції таких видів у природні умови, де вони зростали.

Перспективним для створення ботанічного заказника місцевого значення є урочище Скит, розташоване в околицях міста Почаїв Кременецького району Тернопільської області.

За фізико-географічним районуванням вказана ділянка знаходиться на межі між Вороняцьким фізико-географічним районом Західноподільської височинної області та Лановецько-Геофіопольським фізико-географічним районом Середньоподільської височинної області Західноукраїнського краю зони широколистяних лісів Східно-Європейської рівнини [2].

За геоботанічним районуванням урочище входить до Опільсько-Кременецького округу букових, грабово-дубових лісів, справжніх та остепнених лук та лучних степів Південнопольсько-Західноподільської підпровінції широколистяних лісів, лук, лучних степів та евтрофних боліт Центральноєвропейської провінції широколистяних лісів [1].

Згідно з регіональною схемою екологічної мережі Тернопільської області ділянка розташована у межах Іквенського екологічного коридору місцевого значення.

Урочище Скит знаходиться на схилах південно-західної експозиції, заліснене із переважанням *Acer platanoides* L., *Ulmus carpinifolia* Rupp., *Carpinus betulus* L, у підліску – *Fagus sylvatica* L., *Staphylea pinnata* L., *Euonymus verrucosa* Scop.

У рослинному покриві домінує *Galeobdolon luteum* Huds. (10-15%). Значну участь має *Aconitum moldavicum* Насг. (5-10%), *Aegopodium podagraria* L.(5%), *Asarum europeum* L. (5%). До складу травостою також входять види із незначним проективним покриттям: *Hepatica nobilis* Mill., *Pulmonaria officinalis* L., *Convallaria majalis* L., *Geum urbanum* L., *Mercurialis perennis* L., *Geranium phaeum* L., *Ranunculus cassubicus* L., *Dactylis glomerata* L., *Sedum ruprechtii* (Jalas) Omelcz.

За результатами обстежень на даній території виявлено *Staphylea pinnata*, що занесена до Червоної книги України, а також *Aconitum moldavicum* та *Convallaria majalis*, що є регіонально-рідкісними видами у межах області.

Підрахунок особин *A. moldavicum* різних вікових станів проведено на ділянках площею 25 м², закладених випадковим методом, результати дослідження наведені у таблиці 1.

**Віковий спектр популяції *Aconitum moldavicum* Насг.
в урочищі Скит (2016р.)**

Ділянка	Вікова група								
	Всього	J		Im		V		G	
		К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
I	53	-	-	-	-	45	85	8	15
II	22	-	-	-	-	17	77	5	23
III	99	-	-	-	-	78	79	21	21

Під час дослідження *A. moldavicum* в урочищі Скит ювенільних та імагурних особин виду не виявлено. Популяція представлена рослинами вегетативного та генеративного періоду онтогенезу. Основна кількість особин *A. moldavicum* є вегетативними, відсоток яких змінюється на пробних ділянках від 77 до 85 % від загальної кількості рослин. Генеративні особини характеризуються наявністю 1-4 квітконосних стебел висотою 106 - 184 см.

Це свідчить, що популяція є екологічно стійкою і може довго існувати у складі фітоценозу.

У зв'язку з антропогенним впливом та особливостями біології: повільний розвиток та малоефективне насіннєве розмноження, що негативно впливають на сучасний стан виду, виникає необхідність охорони *A. moldavicum* на території Тернопільської області.

Отже, в результаті дослідження *A. moldavicum* в урочищі Скит було встановлено еколого-ценотичні закономірності місцезростання, сучасний стан популяції виду. Тому виникає необхідність моніторингу за станом популяцій рідкісних видів та розроблення рекомендації з їхньої охорони в урочищі Скит.

Для забезпечення охорони та збереження умов зростання рідкісних видів рослин на цій території необхідно заборонити заліснення земель; розробку всіх видів корисних копалин, будь-які порушення ґрунтового покриву та форм рельєфу; випалювання трав'яного покриву навесні; влаштування сміттєзвалищ; будь-які види господарської діяльності, що можуть призвести до деградації та зміни первісного стану угруповань лісової рослинності, порушення природних зв'язків та ходу природних процесів, втрати наукової, господарської та естетичної цінності комплексу.

Використання природних ресурсів у оздоровчих, рекреаційних та освітньо-виховних цілях, проведення науково-дослідних робіт рекомендовано здійснювати відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України».

1. Дідух Я. П. Геоботанічне районування України та суміжних територій / Я. П. Дідух, Ю. Р. Шеляг-Сосонко // Укр. ботан. Журнал. – 2003. – Т. 60. – № 1. – С. 6–16.
2. Національний атлас України. – К.: ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с.